

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1961

BRNO 1962

Průzkum paleolitických stanic v r. 1961.

Bohuslav Klíma

Sledování paleolitického osídlení nespočívá na Moravě jen v prováděných výkopech, ale též v častých terenních obchůzkách, které mají charakter buď systematického průzkumu v dosud blíže neprošetřených oblastech nebo sběrů na známých povrchových stanovištích. Každého roku přinášejí tyto práce, jež jsou časově velmi náročné a které spojují zpravidla s pobytem v přírodě a s turistikou o nedělích a v dovolené, hojné nálezy kamenných předmětů, jež doplňují a rozšiřují stávající sbírky, i řadu vážných pozorování. Hovoří o tom výmluvně i jejich výsledky za rok 1961.

U Dolních Věstonic byly provedeny sběry v trati "Rajny", které po hlubší orbě na jaře a na podzim poskytly nové nálezy a ucelenější představu o rozsahu paleolitického osídlení v těchto místech. V prudkém svahu k silnici, kde vychází nálezový horizont do ornice, se vyskytly zlomky orbou porušené, jinak však dobře zachované mamutí kosti. Také u Milovic přinesly průzkumné práce, prováděné v rámci výzkumů pod Pavlovskými vrchy, nové předměty ze stanoviště, které na jihozápad od vsi zjistil dřívě H. Freising. Dobré výsledky poskytl i pokračující sběr na známé stanici, která leží jižněji u silnice z Milovic do Mikulova.

V širším okolí Brna byly sledovány hlavně paleolitické stanice u Ořechova a na Tišnovsku u Nuzířova, Hradčan a v Tišnově-Předklášteří. Průzkumné práce zde přinesly řadu dobrých typů i objev nového paleolitického stanoviště u Nuzířova /hřiště/ a na vyvýšenině západně obce Lipůvka.

Za úspěšné lze označit však především sběry na sídlišti Kobylanka u Hranic, ve Žlutavách a u Nové Dědiny. Nejvíce nálezů, mezi nimi i serií pozoruhodných škrabadel a jiných nástrojů, poskytlo nové stanoviště v poloze "Zapasečí" v Nové Dědině. Kromě běžného bělavě patinovaného materiálu pazourkového a rohovcového a vzácněji i radiolaritového se zde vyskytly soustředěny do jednoho místa i zřetelné intencionálně vzniklé ústěpy, opracované zlomky i větší kusy křišťálu. Celkem bylo při opakovaných návštěvách získáno 70 předmětů z této vzácné suroviny. Zkušenosti zatím ukazují, že jde patrně o dílnu nebo o místo, kde bylo zpracováno několik větších křišťálových krystalů, jejichž původní povrchové plochy se na některých kusech zachovaly. Vedle známé takové dílny v jeskyni Žitného je to poprvé, co se setkáváme s hromadným výskytem nástrojů z křišťálu v otevřeném terénu. Další sběry a poznatky upřesní snad naše představy o významu křišťálu - jako suroviny k výrobě kamenných nástrojů v paleolitu i o jeho původu na moravských paleolitických stanicích.

Při studiu některých sprašových profilů byla zjištěna fosilní kost v soliflukčním horizontu s uhlíky v hliníku u Popůvek nedaleko Kroměříže. Bezúspěšné byly zatím průzkumné pochůzky na jihozápadní Moravě v prostoru Slavonic.

Erforschung paläolithischer Stationen im Jahre 1961. Die systematisch durchgeführte Sammel- und Erforschungstätigkeit bereichert jedes Jahr in Mähren die Grabungen auf paläolithischen Stationen um zahlreiche und wertvolle Erkenntnisse. Im Jahre 1961 verfolgten diese unter den Pollauer Bergen die Besiedlungsausdehnung in der Flur "Rajny" bei Dolní Věstonice und an zwei Stellen bei Milovice, in der Umgebung von Brno bei Ořechov und im Gebiete von Tišnov bei Nuzířov,

Hradčany und in Tišnov-Předklášteří. Sie erbrachten auch die Entdeckung zweier neuer Lagerplätze /Nuzířov - Sportplatz, und Lipůvka/. Zahlreiche Lesefunde gewährten Hranice, Žlutavy und besonders bei Nová Dědina, wo in der Flur "Zapasečí" eine Stelle mit zahlreichen Kristallabsplissen entdeckt wurde. Neben der bekannten Werkstätte in der Žitny-Höhle ist es zum erstenmale, dass wir einem Massenvorkommen von Geräten aus diesem wertvollen Rohstoffe im Freilandterrain begegnen. In der Lehmgrube bei Popůvky /Kroměříž/ fand man im Solifluktionshorizont mit Holzkohlenstücken einen fossilen Knochen. Die Durchforschung in Südwestmähre brachte vorläufig keine Ergebnisse.

Předběžná zpráva o skupině nových 24 paleolitických lokalit na Kounicku na

Jihlavě.

Josef Skutil

Tab. 7.

Obraz paleolitického osídlení staré Moravy značně doplňuje řada nově konstatovaných 24 paleolitických lokalit na Kounicku na Jihlavě. Zjistil je během posledního roku, ač první nálezy odtud ohlásil již r. 1932 a 1937 H. Freising a potom rozmožnil Jul. Simon,^{1/} vesměs kounický učitel Oldřich Svoboda se svými žáky, který mně předal hojný materiál po prvním svém nálezu r. 1960, který jsme pokládali ještě za ojedinělý /srv. Přehled výzkumů 1960, 37/, k zpracování a postoupil Archeologickému ústavu.

Všechno toto nové paleolitikum, o němž zde podávám pouze předběžnou zprávu, bylo konstatováno vesměs nejen východně Boskovické brázdy, oně významné příkopové propadliny /končí právě u Mor. Krumlova/ mezi moldanubikem a moravikem a významného tektonického i morfologického činitele, který měl v procesu celého předhistorického a historického osídlování moravského významnou úlohu, ale i východně Krumlovského lesa /nejvyšší bod 415 m/, části Bobravské vrchoviny mezi zmíněnou Boskovickou brázdou a Dyjskosvrateckým úvalem. Všechny tyto lokality provázejí v podstatě stupňovinu teras lemujících tok antecedentní silně meandrující Jihlavy proti jejímu výtoku z těsného kaňovitého údolí u Dolních Kounic.^{2/} /192.6m/ Kdežto na Jihlavě a Oslavě diferencoval K. Zapletal původně /1924/ 2 g terasy /90, 40/ a později r. 1931-32 vedle 2 tercierních /170, F/ 5q/E, D, C, B, A/^{3/} rozeznávají dnes Kalášek a J. Dvořák /1954/ nižší terasu 20 m nad Jihlavou u Nových Bránic v nadloží miocenních písků a vyšší terasu 40 m nad Jihlavou na sv. okraji Moravských Bránic. Ojedinělé zbytky teras jsou mezi Němčičkami a Dol. Kounicemi. Půdní poměry oblasti ukazuje přehledná mapa 4357/VI. Kalabis, R. Schwarz, L. Sýkora, K. Žebera/ z r. 1947.

Není pochyby, že i objevy paleolitika v této oblasti jsou důležité pro poznání vývoje krajiny a jejího pravěku.^{4/} Z dosud zjištěného paleolitika jsou na pravém břehu Jihlavy na rozsáhlém sprašovém plátě a neogénu lokality kounické, pravlovské, trboušanské, bránické, tedy vesměs v podstatě na přechodní k jihový-

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1961.

- Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Stalinovy sady 19/23.
- Odpovědný redaktor: PhDr. et Dr. Sc. Josef Poulík.
- Redaktoři : PhDr. Jiří Říhovský a PhDr. Anna Medunová.
- Překlady: prom.hist R. Tichý a E. Tichá.
- Kresby: B. Ludíková.
- Na titulní stránce: Rozvinutý ornament stříbrného gombíku z hrobu 11
od 7. kostela.
- Vydáno jako rukopis - 350 kusů - neprodejné.